

UIT DE SCHRIFT

Vriendendienst.

Niet kunnende tot Hem genaken, overmits de schare, ontdekten zij het dak, waar Hij was; en dat opgebroken hebbende, lieten zij het beddeke neder, daar de geraakte op lag.

Marc. 2:4.

Vriendendiensten hebben in het Koninkrijk Gods groote waarde.

Mits zij geschieden uit oprechte begeerte om echt te dienen.

En als in dit dienen de stem van het hart spreekt. Dan is er gemeenschap op den weg naar Christus.

Dan gaat het ééne verlangen van allen uit naar Hem.

Dan zoeken we elkanders waarachtig welzijn, en hoogst geluk.

Dan is niets ons te zwaar, te ver, of te omslachtig.

We willen dan om 's Heeren wil elkander helpen.

Daarin moet ook de drang der liefde van Christus uitkomen, van Hem, die Zijn leven zette voor Zijn vrienden, die gekomen is om te dienen, en allen vrienden noemt, die doen hetgeen Hij gebiedt.

Zoo zijn de diensten in het Koninkrijk der hemelen.

In onderling en wederzijdsch verband. Gemeenschap der heiligen.

Waarbij zelfs gebruik wordt gemaakt van ongewoonlijke methoden.

Vriendendiensten, daarvan verhaalt deze tekst.

Jezus is in Kapernaüm. Zoo groot was de roep, die Hem vóórving, dat de menschen zich om Hem heen verdrongen. Zelfs als Hij buiten de stad bleef, in woeste plaatsen. Nu is Hij in een huis. Dat huis is volgestroomd met menschen. Bij en voor de deur is er al geen doorkomen aan. Opgeengedrukt staan de scharen, en luisteren, want de Heiland verkondigt weer het Koninkrijk Gods.

Wat een belangstelling is er voor die prediking!

En hoe verbaast men zich over de wonderen die Jezus deed. Daar komen vier mannen aan, die op een slaapmat een verlamden vriend dragen. Ze hebben zoo innig medelijden met hem. Hoe gaarne zouden ze willen dat hij genezen werd. Het is treurig hem aan te zien, zoo machteloos en slap is hij. Zij ook hebben gehoord van Jezus. En natuurlijk hebben ze als vrienden er hun vriend van verteld. Toen is er even een glans over zijn gelaat gegaan. Want ach, hij wilde zoo graag genezen worden! Hoe kon hij echter, verlamde stukkerd, tot Jezus gaan? Doch zie, de vier vrienden zijn bereid tot dienen. Ze nemen zijn bed op, hangen dit aan zeelen, en torsen den last over hun schouders. Zij gaan met hem naar Jezus, want deze kan hem genezen. Dat gelooven zij vast. En dat geloof de verlamde ook. Maar hoe Jezus te bereiken? Het huis en het voorplein is vol. Niemand is bereid hen dóór te laten met hun droeven last. Hoe nu? Doch zie, het vriendenhart zoekt raad. Zorgvuldig transporteerden ze den lijder langs de buitentrapp in den hof, ontdekken het dak, breken tichelen weg, maken een ruime opening, en laten behendig den zieke zakken vóór Jezus' voeten.

Vriendendienst. Op zichzelf niet zoo geweldig, al was het plan niet onvernünftig verzonnen. Maar een dienst die, tegenover het koude egoïsme der luisterende en toekijkende schare, toonde dat er nog warm-voelende harten waren. Zij gaven hun toewijding aan hun lijdenden vriend, en hadden er alle moeite voor over hem te helpen. Ze maakten geen ruzie op de trap, waren het niet oneens over de beste methode om een gat in het dak te maken. Ze gooiden elkaar ook niet met de tichelen naar het hoofd, omdat ze verschil van opinie hadden over de juiste plaats waar men het dichtst bij Jezus kon komen. Of omdat het zoo weinig plechtig leek een prediking van Jezus te storen door het dak te lichten. Zij hadden er alles voor over om hun vriend tot den zegenenden Verlosser te brengen. Zelf konden zij hem niet genezen, maar ze konden hem wel tot den Helper brengen.

Hun dienen kwam uit geloof voort.

Daarom dienden ze elkaar in liefde.

En Jezus kon zich verblijden over hun broederlijke gemeenschap, die tot zulk echt practisch dienen in staat stelde.

Zijn onze vriendendiensten ook zoo?

Is onze broederschap er óók op gericht anderen tot Jezus te brengen, zoo dicht mogelijk? Tot den Redder en Zaligmaker?

Of geven wij den moed op, als de weg versperd schijnt?

Vergeet niet, dan versperren we dien zelf in ons ongelooft en door onze onbereidheid tot dienen.

Maken we soms moeite met elkaar over de beste manier om de „geraakten“ te dragen, of over de trap, het dak, de tichelen, de touwen, of omdat het zoo weinig plechtig lijkt gaten in daken te breken voor vrome doeleinden?

Bekommeren we ons soms te weinig over verlamde zondaren, die naar Jezus moeten, en er zichzelf niet brengen kunnen? Zending! Evangelisatie! Stichtingen van barmhartigheid!

Dient elkander door de liefde!

Dan worden deuren ontsloten.

Dan gaan zelfs daken open.

Dan geschiedt het onmogelijke.

Maar er worden zielen en lichamen genezen.

Zonden worden vergeven.

En de Zoon des menschen, zelf gekomen om te dienen, verblijdt zich over vriendendiensten, die Hem gelegenheid geven de kracht van Zijn woord en Zijn genezend wonder te toonen.

F. C. M.

KERKELEK LEVEN

Prof. Hepps misverstandten inzake de algemeene genade. (IX.)

Kwade gevolgen van Prof. Hepps verbondbeschouwing. (IV.)

Gelijk we zagen, ligt het vitium originis van Prof. Hepps afwijking van de gangbare gereformeerde meening, met betrekking tot het „medewerker-Gods zijn“ in zijn kwade verbondleer. Door zijn afwijking van de gereformeerde dogmatiek en van Kuiper in dezen, offerde hij het di-pleurische verbond als zodanig op; moest dus de „medewerking“ losmaken van de verbondspraeatie van den mensch, en ging ze toen onderbrengen speciaal in de voorzienigheidsleer, zóó, dat zij werd ingeschakeld in de „medewerking“ van alle schepselen, „zooowel anorganische als organische“ (86).

Nu heeft het Prof. Hepp alweer niet zichtbaar gedeerd, dat hij, in zijn haast, bij het opstellen van zijn toch eigenlijk vooze requisitoir, voor de zooveelste maal gladweg negeerde wat ik schreef in passages, die hij gelezen heeft. Hij heeft het nog al eens over het ongehoorde feit, dat ik Kuipers meening wel eens imaginair noemde. Eén van die gevallen doet zich voor op bl. 290, noot 1, van mijn „Wat is de Hemel?“ Daar citeer ik wat Dr. Kuiper zegt op bl. 453 van „De Gemeene Gratie“, deel I:

„Ware de gemeene gratie in het Paradijs na den val NIET tusschen beide getreden, dan zou de ontwikkeling van ons menschelek leven ZOO GOED ALS GEENE zijn geweest; tegenover de natuur zou de innerlijk geheel verworste mensch ZOO GOED ALS MACHTELOOS hebben gestaan...“

Dit „ZOO GOED ALS“, tot twee maal toe in het citaat te lezen, leek, en lijkt me nóg, onverantwoord, „imaginair“. En daarom stelde ik in bedoelde noot daar tegenover:

„Wij ontkennen ALLE ontwikkelingsmogelijkheid in dat geval.“

Ieder voelt het: daarachter ligt, o neen, heelemaal geen alarmroep tegen Kuiper als deformatie, doch een poging, om een inconsequentie bij hem weg te werken. En die poging gaat uit van de gedachte, dat als God niet conserveert, en niet de wereld draagt, ALLE ontwikkeling meteen wegvallt. Wat is dit anders, dan poneeren, dat „GEEN OOGENBLIK de zelfwerkzaamheid van den mensch los kan worden gedacht van God“?

Niettemin zet Prof. Hepp zijn stem uit, om aan het gereformeerde volk te vertellen, dat het zoo noodig is, tegenover K. S. vol te houden, dat „geen oogenblik die zelfwerkzaamheid (van den mensch) los van God gedacht kan (worden)“ (86). Het is tegenover den schrijver van „Wat is de Hemel“ (met de passages over den „schok“) een gepeuter, om meelijden mee te krijgen. Wat Prof. Hepp hier als ook door mij bedreigd eerstuk der gereformeerde dogmatiek „beschermen“ wil, het opkomen n.l. „voor de absolute afhankelijkheid van alle creatuur, niet alleen van God als Schepper, maar ook van God als Onderhouder en Regeerder“, dat wordt juist door mij „beschermd“, niet tegen Dr. Kuiper, maar tegen een lapsus van Kuiper. En dit mijn „beschermen“ wordt dan kwalijk genomen, omdat het Kuiper geldt; waarna dan Prof. Hepp optreedt, om te „beschermen“ tegen mij, wat ik zelf bescherm tegen een lapsus van Dr. A. Kuiper...

Maar wat wil Prof. Hepp nu verder?

Hij beweert, dat „in de gereformeerde dogmatiek“ „het stuk der medewerking als actie der voorzienigheid eerst tot ontwikkeling kwam, toen haar bloeitijden ondergang neigde“. Eerst „de opkomst van het Deïsme maakte het noodzakelijk, er een breede en opzettelijke uitwerking aan te geven“, zegt hij.

Nu weet ik wel, hoe ik zelf denk over den tijd van de opkomst van het Deïsme, maar niet hoe Prof. Hepp daarover oordeelt. Let ik op zijn nog al eens voorkomende lofprijzing op den „bloetijd“ der gereformeerde theologie, dan ben ik geneigd, uit bovenstaande woorden af te leiden, dat z.i. het bewuste verzet tegen het Deïsme opkwam in elk geval na de Dordtsche Synode. In dat geval — en ik geloof niet, dat ik hier verkeerd zie — doet het al wel wat vreemd aan, zoo iets te lezen van den hoogleeraar Hepp. Heeft niet reeds Pierre Viret (1511—1571) in zijn „Instruction chrestienne en la doctrine de la loy et de l'Evangile, et en la vraye philosophie et theologie tant naturelle que supernaturelle des chrestiens, et en la contemplation du temple et des images et oeuvres de la providence de Dieu en tout

l'univers, et en l'histoire de la création et chute et réparation du genre humain“ (1564), behalve tegen de atheïsten, óók tegen de Deïsten gestreden? En heeft hij niet reeds den term „Deïst“ gebruikt?

Doch dit niet alleen. Hebben de theologen, die in Dordrecht ter beroemde synode samenkwamen, dus reeds het Deïsme gekend, en tegen hen zich gewapend, dan hebben ze reeds „in den bloetijd“ „het stuk van de medewerking als actie der voorzienigheid“ overwogen. Het kwam dan ook meer dan eens ter sprake in den strijd tusschen hen en de Remonstranten. Die medewerking wordt dan vaak genoemd een concursus; dit woord is afgeleid van „concurrere“, d.w.z. men zag er in een „samenkomen“, een „zamenloping“ (Burmannus) van God met de „tweede oorzaken“ (de creaturen) (vgl. Hepp, 67).

Welnu, uit de veelheid van het historisch materiaal neem ik slechts twee citaten. Het eene van Abraham Heydanus (Proeve en Wederlegginghe des Remonstrantschen Catechismi, 1641); het andere van Jacobus Leydekker, Eere van de Nationale Synode van Dordrecht, II, 1707. Bij Heydanus, bl. 51, leest men al over tweeërlei „concursus“ Gods. Een algemeene en een bijzondere. Prof. Hepp, die zich ergens bezorgd maakt, als ik uitspreek, bij den dag benaauwerd te worden voor de onderscheiding in „algemeen en bijzonder“, en die dan ook zelf zeer gaarne het aantal der toepassingen van deze onderscheidingen uitbreidt, en helpt uitbreiden, zal hier dus met welgevallen naar Heydanus luisteren.

„Vooreerst“, zoo zegt Heydanus:

„vooreerst en kan de mensche niet doen, tenzy dat God concurrere en mede-werke. Dese mede-werkinge Gods is tweederley, eene generale, door dewelcke hy invloeyt in alle werck, 'tzy natuerlick of morael, 'tzy goet, 'tzy quaet: De andere speciale, van een bysondere genade, die nootwendelick vereyscht wordt tot een goet werck, dat waerlick goet wesen sal. Soo dat alle goet werck, dese twee mede-werkingen Gods van noode heeft. Maer tot alle quaet werck, wordt alleenlick die generale influentie vereyscht, voor sooveel het een werck ende daet is.“

Nu versta men mij wel; ik veroorloof mij, deze constructie onjuist te noemen. Voor dit keer zal Prof. Hepp dat wel niet deformatistisch vinden, aangezien hijzelf de vaderen op het punt van den vrijen wil nog al „onbeholpen“ zag redeneeren. Daarin zijn we het dus in hoofdzaak niet oneens. Maar het verschil is dit: Prof. Hepp weet uit Heydanus' afwijzing van den remonstrantschen catechismus op dit punt geen goed graantje te pikken, en ik wel. Prof. Hepp toch, die ditmaal zijn hart, ik weet niet waarom, niet verpandte aan de onderscheiding „algemeen-bijzonder“, houdt het immers in het „stuk der medewerking“ bij een zekere single-track-theology, volgens welke de mensch geen medewerker Gods is, speciaal in en om en door het VERBOND, doch alleen maar als creatuur. Ik daarentegen waardeer in Heydanus het element van een „medewerking“ (concursus), die boven het creatuurlijke uitgaat; die „bijzondere medewerking“ heet, opdat de mensch tot goede werken bekwaam zou zijn; die derhalve tusschen God en den mensch een medewerking stelt binnen den verbonds-kring, en uit kracht der verbondstrouw. En in dezen houd ik het met Heydanus, en niet met collega Hepp. En met Leydekker (a.w. 471) gelooven wij, dat de strijd tusschen de gereformeerden en de remonstranten over het bekende vierde hoofdstuk der leer, rakende de „werkinge van de Saligmakende Genade“ gelopen heeft óók over het vraagstuk van den concursus. Gelijk ik met Witsius geloof, dat onze vaderen reeds heel lang, langer dan Prof. Hepp schijnt te denken, wisten te onderscheiden tusschen heidensche-humanistische concursus-theorieën en gereformeerde pogingen daartoe¹⁾.

Wie nu met Prof. Hepp het leerbegrip van den mensch als medewerker Gods onderdak brengt, niet bij de verbondleer, doch bij die der voorzienigheid, komt niet alleen op de reeds aangegeven wijze in moeilijkheden ten aanzien van de goede teekening van de historie van het dogma, doch snijdt ook zichzelf den pas af tot het incasseeren van de winst, die op dit terrein reeds vóór dien behaald is in de gereformeerde dogmatiek.

Den opmerkzamen lezer toch zal het niet ontgaan zijn, dat de leer van den concursus, de samen-looping Gods (met den mensch) gedrukt wordt door een ernstig bezwaar. Volgens haar doorlopende terminologie gaat het primair over God, die met den MENSCH (we beperken ons tot hem nu verder) als creatuur meewerkt. Maar reeds lang geleden hebben de gereformeerden leeren zien, dat dit zeer bedenkelijk is. Werkt God met ONS mee? Of werken wij met GOD mee? Wat is eerbiediger, wat dieper gezegd?

De concursus-leer, waarop Prof. Hepp teruggaat, kan, krachtens haar primaire probleemstelling, op deze vragen geen duidelijk antwoord geven, zoolang zij niet diep wordt ingedacht. Wie evenwel — om hiertoe te geraken — het verbond voorop plaatst, gelijk wij het deden, en dus God als eersten werker, maar ook den mensch

1) Illud autem Divinum auxilium non existimabant (gentiles) consistere in sola morali suasione, vel oblatione istiusmodi objectorum, quibus ad virtutem excitari homo queat; sed... in suggestionibus, adjutationibus, inspirationibus Divinis profectis, quomodo Marcus Imperator legitur Lib. I, § 17, qui eodem loco se sapienter deus a Dijs bonam animi affectionem habere, eamque ipsorum virtutibus acceptam ferre pronuntiavit. Lib. 9, § 40. Cooperationem memorat. *ἀνθρώποις πάσι ὁ θεὸς συνεργεῖ τὸ ἀγαθόν*; καὶ ἐν ταῖς ἀνθρώπων ἀρεγαῖς. Si quidem enim omnino cooperari possunt, etiam ad haec (virtutis exercitia) possunt cooperari. (H. Witsius, De Oeconomia foederum Dei, Leovardiae, 1677, 352). Vgl. verder Witsius, a.w., blz. 82, § 99.

als door geplaatst wel vint van God den m... En hi... als mee... sie de... echter, zwakke... DEN M... Hepp... dingen... Ja, d... makkeli... Ik de... logieus... wil i... nade... noten, mede-w... men de... bl. 416)... Niettem... der not... 3:9 de... noemen... giansme... mensch... dienaar... Deze, Hepp on... schrijft... reeds... weer na... sche Sy... schreef... deelen)... waarin Prof. H... blicee... en Snow... dus var... Welnu... later he... een bes... manier, concurs... medewe... verbond... vraag, d... der me... zelf zeg... naren... hij — li... niet om... dat in... Muscul... selen, o... tot de... Bondsge... reeds, d... lijken f... met den... God laa... eeren e... gewape... een w... schel... Dit zi... vóór de... terugga... zouden... verho... werkver... zoo tot... „SLECH... We u... dogmati... ook deze... verbond... zijdige... Hemel?... scheiden... opnieuw... overwel... gevaren... karikat... gedicht... die hij, onzelf... bleven, tot die...

2) The... sam... dete... tionem... ut merum... & nulla... movenda... Cartesian... 3) Hi... Quia haec... sionem e... Pelagian... met aan... 4) Ca... alterum... perinet... post te... referri p... Alteru...